

## korte mededelingen

### Lepelaars broedden in Zeeland

Het is al bijna vijfhonderd jaar geleden dat in Zeeland Lepelaars broedden. Maar de laatste jaren waren de verwachtingen hoog gespannen. Niet zo ver buiten de provinciegrenzen ontstonden nieuwe vestigingen en er zijn door de afdamming van Deltawateren uitgestrekte zoetwatermoerassen ontstaan die geschikt zijn als broedgebied.

Ook is er al enkele jaren sprake van toenemende aantallen Lepelaars in de trektijd. Bijvoorbeeld meer dan honderd exemplaren in het Verdrongen Land van Saeftinghe.

In 1997 vestigde zich een kleine kolonie Lepelaars op de Slikken van de Heen bij Sint-Philipsland. Er werden met succes jongen grootgebracht.

Ook op het eiland in het Veerse Meer ontstond een vestiging en daarmee lijkt een goede basis voor een blijvende vestiging in Zeeland te zijn gelegd.

Waarschijnlijk is het niet alleen aan het ontstaan van geschikte broedgelegenheden te danken dat de Lepelaar na zo lange tijd weer in de provincie Zeeland als broedvogel is verschenen.

Verscheidene traditionele kolonies elders in het land hebben te kampen met Vossen die zich aan de broedsels van de Lepelaars te goed doen. Men heeft zich daarover zorgen gemaakt, maar de vossendreiging lijkt voor de Lepelaar per saldo positief uit te pakken. Want met het ontstaan van nieuwe kolonies ontstaat er ook een flinke risicospreiding.

Bron: Zeeuws Landschap 13 (3): 13 (september 1997).

### Ecologische verbindingzones in Gelderland

Het Waterschap Rijn en IJssel krijgt van het provinciaal bestuur van Gelderland ruim vier miljoen gulden als bijdrage in de kosten voor het realiseren van twee ecologische verbindingzones. Het gaat om de Groenlose Slinge en de Oude IJssel, deeltraject Doetinchem. Voor de Groenlose Slinge gaat het om een project dat tot en met het jaar 2004 loopt. Het deeltraject Doetinchem van de Oude IJssel moet in het jaar 2000 zijn afgerond.

#### Ecologische Hoofdstructuur

Eind 1996 stelden Provinciale Staten het Gelderse Omgevingsbeleid vast. In het Streekplan en het Waterhuishoudingsplan dat hiervan deel uitmaken, staat het beleid geformuleerd over het instandhouden en verbeteren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in Gelderland. Wezenlijk onderdeel daarvan vormen de ecologische verbindingzones die delen van de hoofdstructuur met elkaar moeten gaan verbinden. Het provinciaal bestuur gaf toen al aan bij de uitwerking van beleid voor een groot deel afhankelijk te zijn van gemeenten, waterschappen en particulieren. Bij de toekenning van het provinciale aandeel in

de totaal te maken kosten (Groenlose Slinge totaal zo'n zeventien miljoen en Oude IJssel circa anderhalf miljoen) geeft het bestuur van de provincie dan ook aan blij te zijn met de initiatieven van het waterschap.

#### Groenlose Slinge

Het benodigde bedrag voor de Groenlose Slinge van zeventien miljoen gulden is opgedeeld in een bedrag van f 8,2 miljoen voor de basisbiotopen en f 8,9 miljoen voor onder andere het aanpassen van het natte profiel en het voor vissen passeerbaar maken van stuwen. Het eerste deel van het bedrag wordt volledig bekostigd door de inzet van middelen uit de Regeling Beheersovereenkomsten en Natuurontwikkeling (RBON). Van de f 8,9 miljoen draagt het Waterschap zelf f 2,3 miljoen bij. De resterende f 6,6 miljoen wordt nu voor 50% door de provincie Gelderland in termijnen betaald tot en met 2004.

#### Oude IJssel

Voor het deeltraject Doetinchem van de Oude IJssel worden de projectkosten samenhangend met een inrichting met natuurontwikkeling, geraamd op anderhalf miljoen. Rijk en provincie betalen hier ieder 50% van. Tot en met het jaar 2000 heeft de provincie hiervoor f 250.000,- per jaar gereserveerd.

Er is gekozen voor het deelproject Doetinchem, omdat dit aansluit bij de al in voorbereiding zijnde sanering van de waterbodem en het herstel van de oevers. De kosten die nu voor de ecologische verbindingzones worden gemaakt, zijn de meerkosten ten opzichte van de traditionele oeverinrichting.

### Ringplicht voor ondersoorten van Europese cultuurvogels

Het gerechtshof van 's-Hertogenbosch heeft aan het Europese Hof drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de artikelen 1, lid 1 en 14 van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het verdrag van Europa van toepassing is.

De vraag waar het om draaide was of een nationale regeling ook die vogels beschermt (in de zin van de richtlijn), waarvan vaststaat dat ze behoren tot een ondersoort van een in de EU voorkomende beschermde soort, maar die niet natuurlijk in het wild levend op Europees grondgebied van de Lidstaten voorkomt.

Met andere woorden, worden alle ondersoorten van een beschermde soort, ook al komen deze ondersoorten niet in het wild in een EU-lidstaat voor, toch beschermd?

In de uitspraak van het Europese Hof van Justitie op 8 februari 1996 in de zaak C-202/94 (het arrest Van der Feesten) is uitgesproken dat de Vogelrichtlijn ook van toepassing is op ondersoorten die alleen buiten de EU voorkomen, als deze

behoren tot soorten die binnen de EU voorkomen.

Daarmee is dus uitgesproken dat ook ondersoorten van een beschermde soort, ook al komen deze ondersoorten niet op het grondgebied van Europese lidstaten voor, zijn beschermd.

Voor vogelhouders heeft dat de volgende consequenties: deze vogels vallen dus onder de Vogelwet 1936 en op hen zijn dus dezelfde bepalingen van kracht als op Europese cultuurvogels. De desbetreffende vogels moeten dus zijn geringd met een erkende vaste voeding of erkende breekring. Toegestaan is verder dat ze worden vervoerd, worden verhandeld, afgeleverd, tentoongesteld en binnen of buiten het grondgebied van Nederland worden gebracht.

Op welke ondersoorten zijn deze maatregelen nu van toepassing?

#### Groep goudvinken:

|                                          |                              |
|------------------------------------------|------------------------------|
| - <i>Pyrrhula pyrrhula murina</i>        | Azoren Goudvink              |
| - <i>Pyrrhula pyrrhula rosacea</i>       | Roodwang Goudvink            |
| - <i>Pyrrhula pyrrhula cineracea</i>     | Blauwe of<br>Grijze Goudvink |
| - <i>Pyrrhula pyrrhula griseiventris</i> | Japanse Goudvink             |

#### Groep grijskopputters:

|                                          |                      |
|------------------------------------------|----------------------|
| - <i>Carduelis carduelis caniceps</i>    | Indische Putter      |
| - <i>Carduelis carduelis paropansasi</i> | Turksestaanse Putter |
| - <i>Carduelis carduelis subulata</i>    | Afgaanse Putter      |

■ Wiel Arets (Speciaalclub Europese Cultuurvogels), Groenoord 74, 2401 AG Alphen aan den Rijn, (0172) 42 10 33.

## Delta Schuitembeek: een beeld van een natuurgebied

Delta Schuitembeek is een BOVAR-project. BOVAR staat voor Bestrijding Overmatige Algen-groei Randmeren en houdt zich bezig met het terugdringen van de eutrofiëring (bemesting door onder andere fosfaten) in de Veluwerandmeren. Dat is dan ook de hoofddoelstelling van Delta Schuitembeek: door afleiding van het fosfaatrijke water van de Schuitembeek en het Puttergemaal naar het Nijkerkernauw komt er minder fosfaat terecht in het Wolderwijd-Nulderneau. Hierdoor wordt algengroei afgeremd. Dit water wordt geleid door een rietmoeras. De ontwikkeling daarvan brengt een verhoging van de natuurwaarden in het Nulderneau met zich mee: de tweede doelstelling van het BOVAR-project.

Afleiding van de Schuitembeek: generaties Rijks-waterstaters hebben zich daar al over gebogen. Het idee moet eind jaren zeventig zijn ontstaan, toen de algengroei in de Veluwerandmeren op het sterkst was, de 'groene soep' was toen op z'n dikst. Na ruim tien jaar broeden op het idee is er een grondige studie verricht naar de haalbaarheid en effectiviteit van de maatregel. De uitkomst was positief, zodat de Stuurgroep BOVAR eind 1995 kon besluiten tot uitvoering.

Begin 1996 ging de projectgroep van start met Delta Schuitembeek, zoals het project van toen af aan werd genoemd. De projectgroep is samengesteld uit medewerkers van diverse afdelingen van de Rijksdienst voor IJsselmeerwerken en vertegenwoordigers van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Provincie Gelderland, Waterschap Veluwe, Waterschap

Vallei & Eem en de gemeente Putten.

De Schuitembeek en het Puttergemaal nemen samen 40-60% van de totale fosfaatbelasting op het Wolderwijd-Nulderneau voor hun rekening. Afleiding van deze fosfaatstroom, afkomstig uit landbouwgronden door uit- en afspoeling, scheelt dus meer dan een slok op een borrel. Het fosfaatgehalte in het randmeer zal dan ook gaan dalen tot 0,07 mg/l (of zelfs minder). Dit betekent met name voor het Nulderneau een enorme vooruitgang: weinig fosfaat, minder algen. Het water zal dus helder worden. Helder water is letterlijk van vitaal belang voor waterplanten, vanwege het licht. En voor de recreant is het ook prettig om eens te kunnen zien waar hij nu eigenlijk zwemt. Een bijkomend voordeel is dat de verontreiniging van het zwemwater met bacteriën, die met het beekwater meekomen, zal afnemen. Ten slotte profiteert de Puttenpolder mee van een verbeterde kwaliteit van het inlaatwater vanuit het Nulderneau. Deze inlaat bevindt zich ter hoogte van de nieuwe monding van de Schuitembeek.

Het water wordt afgeleid via een rietmoeras in het Nulderneau tussen een geleidingsdam en het oude land, tot vlak voor de Nijkerksluizen. De geleidingsdam voorkomt menging met het randmeer. Het fosfaatrijke beek- en uitslagwater wordt via de sluizen afgeleiden naar het Nijkerkernauw. Dit kan omdat het Wolderwijd-Nulderneau wordt doorgespoeld met water uit Flevoland via Gemaal Lovink. Door ontwikkeling van het aan te leggen rietmoeras zullen de natuurwaarden in het gebied toenemen. Het natuurontwikkelingsgebied zal zodanig worden ingericht en beheerd dat het is geschikt voor diersoorten als Otter, Lepelaar, Grote Karekiet en Snoek. Het bedje wordt voor hen gespreid. Dan is het maar hopen en afwachten of de dames en heren diersoorten inderdaad wat in hun nieuwe huisvesting zullen zien. De tijd zal het leren en die tijd moet je ook durven geven aan natuurontwikkeling.

#### Video over Delta Schuitembeek

Onder de titel 'Delta Schuitembeek - een beeld van een natuurgebied' is ook een videofilm gemaakt over dit project. De film, die is bedoeld voor een breed publiek, duurt 10 minuten.

Bijzonder aan de film zijn, behalve mooie luchtopnames, de beelden van een computersimulatie die een indruk geven van het toekomstige natuurgebied. De video is te leen bij de afdeling Bibliotheek van de Directie IJsselmeergebied van Rijkswaterstaat, postbus 600, 8200 AP Lelystad, (0320) 29 72 97.

#### Voorzuivering

Leuk voor het Wolderwijd-Nulderneau, dat heldere water en die verrijking van de natuur. Maar het Nijkerkernauw dan, daar gaat al dat fosfaat toch heen? Ja, maar dat is nu niet veel anders. Het fosfaatrijke water van de Schuitembeek en het Puttergemaal wordt nu ook al voor 96% meegevoerd met het doorspoelwater naar het Nijkerkernauw. Misschien betekent Delta Schuitembeek zelfs wel een kleine verbetering voor het Nijkerkernauw, omdat het rietmoeras zal zorgen voor enige voorzuivering van het water, alvorens het bij de 'buren' terecht komt.

Bij de planvorming is terdege rekening gehouden met de vele gebruikers van het Nuldernaau. Zo worden er twee locaties ingericht ten behoeve van de sportvisserij. Er is een wandelpad op het begindeel van de geleidingsdam die een kijkje in het gebied mogelijk maakt. Met het oog op een zo klein mogelijk ruimteverlies voor de pleziervaart, loop de dam vlak langs de kustlijn in het smalle deel van het Nuldernaau. Dat gebeurt ook om de mogelijkheid voor het plaatsen van fuiken te bieden. Overigens zal beroepsvisserij binnen het gebied worden toegestaan. Recreatie op de populaire stranden bij Nulde blijft gewoon mogelijk, met het prettige vooruitzicht van schoon, helder water om in te zwemmen of op te surfen.

Delta Schuitenbeek is een maatregel om op korte termijn te kunnen voldoen aan de waterkwaliteitsdoelstellingen die gelden voor de Veluwe-landmeren. Dat zou al zijn in 1999, wanneer het project volgens planning wordt opgeleverd. Op langere termijn is natuurlijk een wezenlijke oplossing voor het eutrofiëringsprobleem nodig. Dat kan alleen door zogenoemd 'brongericht' beleid. Door de provincie Gelderland wordt bijvoorbeeld gezocht naar methoden om de uitspoeling van fosfaat uit landbouwgronden naar het oppervlaktewater tegen te gaan. Daarnaast is er het landelijke mestbeleid dat streeft naar een drastische verlaging van de mestgift. Voor dat deze meer brongerichte oplossingen voor het probleem resultaat zullen opleveren zal er nog wel heel wat water door de beek stromen. En als afleiding van de Schuitenbeek dan niet meer noodzakelijk is, houden wij er altijd nog 'een beeld van een natuurgebied' aan over.

■ Bron: Projectleider Harro Reeders in 'Cultuurwijzer' van april 1997, bladzijden 7 & 8.

## Internationaal stootvogelnieuws VI

De in juni 1997 verschenen Newsletter nummer 23/24 van de World Working Group on Birds of Prey and Owls (WWGBP) laat zien dat het momenteel een rage is met (her)introductieprogramma's van stootvogels aan de gang te zijn. Van 'De Zeearend, broedvogel in Nederland', het (her)introductieprogramma waarvan de door Den Haag afgegeven vergunningen ergens in een lade liggen, horen wij momenteel niets. Maar wat gebeurt er niet allemaal om ons heen? De Fransen, aangemoedigd door het succes van de in de Cévennes teruggebrachte Vale Gieren, zijn nu ook met Monniksgieren begonnen. Eveneens succesvol, want zomer 1996 bracht een geïntroduceerd stel een jong groot. De vraag of de Monniksgier ooit in Frankrijk broedde, vinden de initiatiefnemers kennelijk academisch; Bijleveld noemde in 1974 de soort in ieder geval niet. Eindelijk boekte het al lang lopende Franse lammergierenproject een succesje; in de Alpen heeft een paar gebroed (Birding World 10: 175). Ook de Spanjaarden gaan Lammergieren herintroduceren, ondanks dat de Frans/Spaanse populatie in de Pyreneeën met 68 productieve paren het goed doet; vanuit de Pyreneeën annexeren Lammergieren nu belendende bergmassieven tot rond Burgos. Tot in de jaren tachtig herbergde

Spanje nog een relictpopulatie rond Cazorla en Segura, in het zuidoosten van de natie. Voor het laatst broedden daar Lammergieren succesvol in 1982; de laatste waarneming dateert van 1986. Vanuit het Oosterlijkse fokcentrum gingen nu twee vogels naar Spanje. Vogels overigens van de Aziatische ondersoort, maar dat mag de pet kennelijk niet kreken. De Spaanse plannen beogen in 2000 weer vrijvliegende Lammergieren in Cazorla te hebben. Of dat lukt is de vraag want hoe lang is men nu al niet bezig in de Alpen? Onlangs nam een Vos daar nog zo'n introductielammergier in zijn grot te grazen. Opgegeven! En de gebeurtenissen in Nederland met Lammergieren voorjaar 1997 doen vermoeden dat de Fransen de juiste formule nog niet geheel onder de knie hebben. Nadat eerder bij Rockanje een uitgeputte Franse projectvogel werd opgepakt, zagen op 25 mei verbaasde vogelaars in Flevoland een Lammergier overkomen, eveneens een projectvogel uit de Franse Alpen.

De WWGBP-Newsletter besteedt veel aandacht aan een in september 1995 in Duitsland gehouden vierdaags symposium om, met een steuntje in de rug, te komen tot weer in boomnesten broedende Slechtvalken. Vóór de slechtvalkencrash tussen 1950 en 1970 bezat Centraal Europa een grote populatie in boomnesten broedende Slechtvalken. Die verdween geheel. En hoewel de soort thans weer de wind in de zeilen lijkt te hebben, werd in boomnesten nog niet gebroed, ondanks dat sinds 1980 er al pogingen zijn een 'boomnest-populatie' terug te krijgen, o.a. via Haviken als fosterparents. De op het symposium gehouden voordrachten gingen in op de veronderstelling dat het bij in bomen nestelende Slechtvalken om een genetisch doorgegeven eigenschap ging. Ook de in het verleden in Nederland plaatsgevonden boombroedgevallen passeerden de revue. Overigens vond zomer 1996 wel een boombroedgeval plaats en wel in een oud nest van een Rode Wouw.

Verder in deze Newsletter een overzicht van de bestanden zeldzame stootvogels in Kazachstan (toename Steppenarend, Dwergarend, Zeearend, afname Aagier, Saker en Slechtvalk), een fascinerend relaas over resultaten van met satellietzenders uitgeruste Schreeuwarenden, een verslag over toename van Steenarenden in Zwitserland en een emotionele oproep van Nigel Collar over de misschien wel meest adembenemende stootvogel van deze aarde, de Philippijnarend, die 100 jaar na zijn ontdekking in juni 1996, op het punt staat te verdwijnen, zonder dat veel over de leefwijze van de soort kon worden ontsluit. Maar misschien zijn er wat meer over op de Philippijnen dan wij veronderstellen. Collar schrijft: *'it is simply to suggest that the attention we need to give it is in the wild'*. In een tijd dat velen in de weer zijn met (her)introducties is het de moeite waard die oproep op zich te laten inwerken.

GLO

(Met dank aan Martijn de Jonge)

Geïnteresseerden in werk en publicaties van de WWGBP kunnen zich wenden yoy R.D. Chancellor, 15b Bolton Gardens, Londen SW5 0AL, UK.

## Lezing over vogels van Karpaten

Op zaterdag 15 november 1997 komt de Poolse onderzoeker dr. Felix Felger naar Nederland om een dialoog te geven over uilen, spechten en ruigpoothoenders van de Karpaten. De heer Felger is verbonden aan de Universiteit van Kraków (Krakau) en doet onder andere onderzoek aan Auerhoenders.

Zijn onderzoeksgebied, het ruige Karpatengebergte in het zuiden van Polen, wordt beschouwd als Europa's laatste stille berggebied waar onder andere Oeraluil, Dwerguil, Witrugspecht, Syrische Bonte Specht en drie soorten ruigpoothoenders (Korhoen, Hazelhoen en Auerhoen) voorkomen. Naast deze geheimzinnige vogelsoorten vormen de Karpaten Europa's laatste toevluchtsoord voor alle grote predators: Wolf, Bruine Beer, Lynx, Wilde Kat en Steenarend. De recente ontwikkeling van massatoerisme (bergsport en skiën) vormen een bedreiging voor de unieke natuur van de Karpaten. De heer Felger streeft ernaar door het geven van lezingen het duurzaam natuurtourisme te bevorderen. Gebleken is dat kleinschalig en milieuvriendelijk toerisme, als alternatief voor massatoerisme, een sterk signaal kan zijn voor lokale overheden de gebieden niet te exploiteren maar te conserveren.

**Voertaal:** Engels, datum: zaterdag 15 november, tijd: 15.00 - 17.00 uur, plaats: Partycentrum 't Hoogh Landt', Kerklaan 1-3, Hoogland (bij Amersfoort), entree: f 3,-, inlichtingen Eco Tourist Services (033) 456 52 01.

## Vogelvanger op heterdaad betrapt

Een 59-jarige Tilburger is op 18 juli 1997 in de vroege ochtenduren betrapt toen hij beschermde vogels ving met netten. De man werd op heterdaad betrapt door de politie en de plaatselijke jachtopziener in het bos bij de camping Het Zwartven te Hooge Mierde. De Tilburger had net drie vogels uit de netten gehaald. Die liet hij meteen vrij. De man had inmiddels negen Vinken gevangen. Die zaten verstopt in een kooitje in het bos. De netten stonden op twee aparte vangplaatsen opgesteld. Lokvoer moest de vogels verleiden zich te laten vangen. Het materiaal en de vogels zijn in beslag genomen.

**Bron:** Eindhovens Dagblad (ED-plus); 19 juli 1997.

## Zeearend opnieuw voor de rechter

Minister J.J. van Aartsen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij nam er maanden de tijd voor om een antwoord te bedenken op het bezwaarschrift van Das & Boom tegen de herintroductie van de Zeearend in Nederland.

De minister bleef echter van mening dat herintroductie nodig is in het belang van de vogelstand en het draagvlak voor meer nieuwe natuur.

Das & Boom ging in hoger beroep tegen het ministerieel besluit, gesterkt door een uitspraak van het Internationale Zeearendcongres, waar deskundigen uit twaalf Europese landen een beroep deden op Nederland om af te zien van het omstreden project. De zelfstandige opmars van de Zeearend maakt de herintroductie volgens

Das & Boom ook overbodig. De dieren zijn onze grenzen tot op negentig kilometer genaderd en zullen zeker uit zichzelf komen als Nederland werkelijk geschikt is, zo schrijft men. Als wilde arenden zich in ons land vestigen, zegt dat immers veel meer over onze natuur dan wanneer tamme arenden worden losgelaten.

**Bron:** Das & Boom, 5de jaargang, nummer 3, bladzijde 14 (september 1997).

## Visarend ontdekt kunstnest

De Visarend heeft het kunstnest ontdekt dat Staatsbosbeheer dit voorjaar in de Biesbosch heeft gemaakt in de hoop dat de stootvogel tot broeden komt. Boswachters hebben schubben en restanten van vissen bij het nest van wilgentakken gevonden. Maar of dat het begin van nestvorming is, durven de boswachters niet te zeggen. Als de Visarenden tot broeden zouden besluiten, zou dat het eerste broedgeval in Nederland zijn sinds meer dan honderd jaar. Al verscheidene jaren worden er boven de Biesbosch Visarenden gesignaleerd. Meestal ging het om incidentele waarnemingen, maar vorig jaar zijn er gedurende de hele zomer twee gezien. Dat was voor Staatsbosbeheer aanleiding om op een afgelegen plek een nest in te richten. Hoog in een boom zijn bossen wilgentakken neergelegd die samen een nest vormen van anderhalve meter doorsnee.

**Bron:** Leids Dagblad, 2 juli 1997.

## Reigers in de knel na strenge winter

De populatie Grauwe Reigers in Nederland is fors afgenomen. Als gevolg van de laatste twee strenge winters is het aantal broedparen sinds 1995 ongeveer gehalveerd tot ongeveer 6.000 paren. Dat heeft een woordvoerder van de Samenwerkende Organisaties voor Vogelonderzoek Nederland (Sovon) meegedeeld.

Volgens de Sovon heeft de Blauwe Reiger elk jaar te lijden onder de winter. De recente koude perioden kostten echter veel meer dieren dan gewoonlijk het leven. Vooral doordat veel wateren waren dichtgevroren, konden de vogels niet meer aan voedsel komen. De kans op herstel van de populatie is gunstig als er weer enkele zachte winters komen, aldus de zegsman. Slechter is het gesteld met de Roerdomp. Het aantal broedparen van deze soort is in twee jaar met 40 tot 50% afgenomen tot nog maar honderd broedparen. Ook deze vogel had last van voedselschaarste door de koude. De kans dat de roerdomp populatie zich herstelt, is echter geringer dan bij de Blauwe Reiger. De Roerdomp houdt van rietmoerassen en rietvelden, een natuurlijke omgeving die in ons land zwaar onder druk staat.

**Bron:** Leids Dagblad, 25 juni 1997.

## Grauwe Ganzen met halsbanden

In ons vorige nummer (bladzijde 139) werd het adres van Berend Voslamber vermeld voor gegevens over Grauwe Ganzen met halsbanden. Het landelijke adres voor het opzoeken van gegevens is echter Maarten Loonen, Zoölogisch Laboratorium, Postbus 14, 9750 AA Haren.